

สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของการประปานครหลวงในประชาคมอาเซียน ตอนที่ 2

ว่าที่ร้อยเอก ดร.คมกริช เวชสิทธิ์¹ : a@mwa.co.th

นายณัฐพล หวังประดิษฐ์² : nattapon.w@mwa.co.th

นายพิสิฐศักดิ์ คลีพันธ์¹ : pisitsak.k@mwa.co.th

¹ สถาบันพัฒนาวิชาการประปา การประปานครหลวง, ² ฝ่ายกฎหมาย การประปานครหลวง

ตอนที่ 2 เป็นบทความต่อเนื่องจากตอนที่ 1 กล่าวถึงความสำคัญทรัพย์สินทางปัญญาและกฎหมายการค้าระหว่างประเทศ ตอนที่ 2 นี้จะนำเสนอเกี่ยวกับการบริหารทรัพย์สินทางปัญญาของการประปานครหลวง ที่ได้ดำเนินการมาแล้วในช่วง พ.ศ. 2549-2558 ดังนี้

หลายหน่วยงานมีระบบการบริหารทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการ (1) การสร้าง (Creation) เช่น การสืบค้นสิทธิบัตร (Patent Searching) การวิเคราะห์แนวโน้มเทคโนโลยี (Patent Mapping) การฝึกอบรม เพื่อกระตุ้นผู้สร้างสรรค์ที่ทำงานวิจัย พัฒนา และนวัตกรรม ลดความซ้ำซ้อนทางเทคโนโลยีและงบประมาณ (2) การคุ้มครอง (Protection) เช่น การร่างและยื่นขอรับความคุ้มครอง การรักษาไว้ซึ่งสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา การรักษาตรวจตราสัญญาที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญา การอนุญาตให้ใช้สิทธิ์ การเฝ้าระวังคำขอรับความคุ้มครองของคู่แข่ง และ (3) การนำทรัพย์สินทางปัญญาและภูมิปัญญาไปใช้ให้เกิดประโยชน์ (Application) เชิงพาณิชย์และเชิงสาธารณะ รวมทั้งการประเมินมูลค่าและการแปลงทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทุน

การประปานครหลวง (2558) ได้เล็งเห็นความสำคัญของการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา ควบคู่กับงานวิจัย พัฒนา และนวัตกรรม ซึ่งถูกระบุไว้ในยุทธศาสตร์สถาบันพัฒนาวิชาการประปา กล่าวคือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างและพัฒนาศักยภาพของบุคลากรสูงส่งกรสมรรถนะสูง ซึ่งจะมีแผนงานการพัฒนาบุคลากรด้านวิจัย พัฒนา นวัตกรรมและบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา ยุทธศาสตร์ที่ 2 การส่งเสริมสนับสนุนการวิจัย พัฒนา นวัตกรรม และการบริหารจัดการองค์ความรู้ ซึ่งจะมีแผนงานการบริหารจัดการและประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา และยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาหลักสูตรวิชาการประปา และการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับองค์กร ซึ่งจะมีแผนงานการสร้างมูลค่าเพิ่มและรายได้จากทรัพย์สินทางปัญญา

นอกจากนี้ การประปานครหลวง ยังกำหนดให้กองจัดการทรัพย์สิน ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานเลขานุการ ตามคำสั่ง การประปานครหลวง ที่ 203/2558 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาเกี่ยวกับการอนุญาตให้ก่อสร้างหรือใช้ประโยชน์ในอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งอยู่ในความควบคุมของ

การประปานครหลวง มีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้ (1) พิจารณาดำเนินการที่เกี่ยวกับการอนุญาตให้ก่อสร้าง หรือใช้ประโยชน์ในอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งอยู่ในความควบคุมของการประปานครหลวง (2) ดูแลและพิจารณาเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property Rights) ของการประปานครหลวง (3) ติดต่อประสานงานกับบุคคลภายนอก และกำหนดค่าตอบแทนหรือค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องตามข้อ (1) และ (2) นอกจากนี้ยังมี กองวิเคราะห์การลงทุนธุรกิจและการตลาด ทำหน้าที่วิเคราะห์โครงการนวัตกรรมก่อนเริ่มดำเนินการ และประเมินมูลค่านวัตกรรมหลังเสร็จสิ้นโครงการด้วย

เมื่อ 3 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2555) ยังพบว่า การประปานครหลวง ได้ตระหนักถึงการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาที่นับวันยังมีบทความและทวีความสำคัญมากต่อระบบเศรษฐกิจการค้าทั้งภายในและระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อรองรับการเข้าเป็นสมาชิกของประชาคมอาเซียน จึงได้จัดการฝึกอบรมหลักสูตร “การบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของการประปานครหลวง” เน้นให้ความรู้เบื้องต้นของทรัพย์สินทางปัญญา และการฝึกปฏิบัติกรณีตัวอย่างการจดทะเบียนสิทธิบัตรของการประปานครหลวง ซึ่งมีผู้ผ่านการฝึกอบรม พร้อมได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประสานงานด้านทรัพย์สินทางปัญญาของการประปานครหลวง จำนวนทั้งสิ้น 72 คน รายละเอียดตามตารางที่ 1 ปรากฏว่า สายงานบริการ สายงานผลิตและส่งน้ำ และสายงานผู้ว่าการ เป็นกลุ่มที่มีผู้ประสานงานฯ ขึ้นทะเบียนมากที่สุด (ตั้งแต่จำนวน 14-27 คน) ส่วนสายงานเทคโนโลยีสารสนเทศ สายงานวิศวกรรมและก่อสร้าง สายงานแผนและพัฒนา สายงานการเงิน และสายงานบริหาร เป็นกลุ่มที่มีผู้ประสานงานฯ ขึ้นทะเบียนน้อยที่สุด (ตั้งแต่จำนวน 1-4 คน) ทั้งนี้ ผู้ประสานงานฯ มีหน้าที่ ประสานงานและอำนวยความสะดวกแก่ผู้ปฏิบัติงานในสายงาน เพื่อแนะนำความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ดำเนินการสืบค้นสิทธิบัตรเบื้องต้น จัดทำรายละเอียดคำขอสิทธิบัตร และยื่นคำขอสิทธิบัตร

จากสถิติข้อมูลสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของการประปานครหลวง ปี พ.ศ. 2549-2558 ตามตารางที่ 2 พบว่ามีจำนวนผลงานทั้งสิ้น 14 ผลงาน แบ่งเป็น ทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม จำนวน 8 ผลงาน และลิขสิทธิ์ จำนวน 4

ผลงาน เฉลี่ยผลงานภายใน 10 ปี (พ.ศ. 2549-2558) ได้เท่ากับ 1.2 ผลงานต่อปี ผลงานทั้งหมดถูกนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงสาธารณะ แต่ยังไม่มีการใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์

การบริหารทรัพย์สินทางปัญญาของการประปานครหลวงก่อให้เกิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาและประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรและประเทศ การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในผลงานที่เกิดจากการวิจัย พัฒนา และนวัตกรรม การพัฒนากระบวนการ การจัดการองค์ความรู้และภูมิปัญญาต้องมีรูปแบบที่เหมาะสมกับเวลาและสถานะการเงินขององค์กร การนำผลงานไปใช้ประโยชน์ในเชิงสาธารณะก่อให้เกิดภาพลักษณ์และการบริการที่ดีต่อประชาชน และในเชิงพาณิชย์จะก่อให้เกิดรายได้แก่องค์กร ซึ่งรายได้จะนำมาใช้ในการสนับสนุนโครงการ และส่งเสริมกิจกรรมให้เกิดผลงาน รวมทั้งการจัดสรรผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ทรงสิทธิ ผู้สร้างสรรค์หรือผู้ประดิษฐ์ ผู้ร่วมสนับสนุน เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป การประปานครหลวงมีการเตรียมความพร้อมองค์กรเพื่อรับรองการเข้าในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยเฉพาะในเรื่อง “สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา” เพื่อการค้าระหว่างประเทศที่จะเข้ามาในประเทศไทยอย่างเสรีทั้งในด้านนโยบายและยุทธศาสตร์ หน่วยงานกำกับดูแล และการพิจารณาการใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของประเทศไทยในการเข้าร่วมลงนามในสนธิสัญญาระดับนานาชาติ เพื่อเป็นสร้างแรงจูงใจต่อความพยายามในการสร้างสรรค์ทางปัญญาด้วยการให้ความคุ้มครองสิทธิ ป้องกันการละเมิด และเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรม รวมทั้งหัตถกรรม เกษตรกรรม และพาณิชย์กรรม หรือแม้กระทั่งด้านวัฒนธรรมภายในประเทศและการค้าระหว่างประเทศ

ข้อเสนอแนะในอนาคต การบริหารทรัพย์สินทางปัญญา มิใช่การยื่นคำขอขึ้นทะเบียนเท่านั้น แต่ยังคงมีกระบวนการอื่นอีก นับตั้งแต่การสร้าง การคุ้มครอง และการนำทรัพย์สินทางปัญญาและภูมิปัญญาไปใช้ให้เกิดประโยชน์ให้ครบทุกด้าน รวมทั้งการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่นด้วย เช่น ความลับทางการค้า เครื่องหมายการค้า และลิขสิทธิ์ เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมาจะเป็นส่วนสนับสนุนส่วนหนึ่งที่ทำให้การประปานครหลวง “เป็นองค์กรชั้นนำด้านการบริหารจัดการที่ดีสุดความเป็นเลิศ ที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม ในระดับแนวหน้าของกลุ่มประเทศอาเซียน ที่ให้บริการงานประปา” ได้อย่างยั่งยืน

ตารางที่ 1 สถิติผู้ประสานงานด้านทรัพย์สินทางปัญญาของการประปานครหลวง

	สายงาน	จำนวน
กลุ่มที่ 1	บริการ	27
	ผลิตและส่งน้ำ	19
	ผู้ว่าการ	14
กลุ่มที่ 2	เทคโนโลยีสารสนเทศ	4
	วิศวกรรมและก่อสร้าง	3
	แผนและพัฒนา	2
	การเงิน	2
	บริหาร	1
รวมทั้งสิ้น		72

หมายเหตุ ขึ้นทะเบียน ณ วันที่ 1 มิถุนายน 2555

ตารางที่ 2 สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของการประปานครหลวง ปี 2549-2558

ประเภท	จำนวนจดทะเบียน	จำนวนยื่นคำขอจดทะเบียน	รวมผลงาน
	จดทะเบียน	คำขอจดทะเบียน	
ลิขสิทธิ์	4	-	4
สิทธิบัตร (ออกแบบฯ)	3	1	4
สิทธิบัตร (การประดิษฐ์)	-	3	3
อนุสิทธิบัตร	-	1	1
รวมผลงานทั้งสิ้น			12

อ้างอิง

- การประปานครหลวง, 2555, สัมมนาทรัพย์สินทางปัญญาของการประปานครหลวง [online : <http://rd.mwa.co.th>]
- การประปานครหลวง, 2558, แผนยุทธศาสตร์การดำเนินงานสถาบันพัฒนาวิชาการประปา, 112 หน้า
- คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 36/2558 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาระบบนวัตกรรมของประเทศ วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2558 [online : <http://innovation.go.th>]
- สภาปฏิรูปแห่งชาติ, คณะกรรมาธิการปฏิรูปวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย นวัตกรรมและทรัพย์สินทางปัญญา, 2558, รายงานข้อเสนอวาระการขับเคลื่อนของสภาปฏิรูปแห่งชาติ : ระบบการศึกษา การพัฒนาคุณภาพคน วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และปัญญาของประเทศ, 132 หน้า